

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“โมหมล — มลทินคือโมหะ ความหลง ความไม่รู้”

โมหมล อ่านตามภาษาบาลีว่า โม - หะ - มะ - ละ มาจากคำว่า โมห (ความหลง, ความไม่รู้) กับคำว่า มล (มลทิน, สิ่งสกปรก เศร้าหมอง) รวมกันเป็น โมหมล แปลว่า มลทิน คือ โมหะ ความหลง ความไม่รู้ แสดงถึงความจริงของอกุศลธรรมประการหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต เกิดกับอกุศลจิตทุกขณะ สะสมสืบต่อในจิต ตราบใดก็ตามที่ยังมีโมหะอยู่ ก็ยังเป็นเหตุให้ทำกรรมที่ต่ำช้า ไม่ดีบ้าง ทำให้ท่องเที่ยววนเวียนไปในสังสารวัฏต่อไป โมหะเป็นมลทินอย่างยิ่ง เป็นมลทินยิ่งกว่ามลทินทั้งหลายทั้งปวง ผู้ที่จะดับมลทินประเภทนี้ได้หมดสิ้น คือ พระอรหันต์

ข้อความในพระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิทเทส แสดงความเป็นจริงของมลทินคือโมหะ ซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองในภายใน ดังนี้

โมหะเป็นมลทินในภายใน เป็นเพชฌฆาตในภายใน เป็นศัตรูในภายใน โมหะเป็นมลทินในภายใน เป็นอมิตรในภายใน เป็นข้าศึกในภายใน เป็นเพชฌฆาตในภายใน เป็นศัตรูในภายใน

โมหะยังสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ให้เกิด โมหะยังจิตให้กำเริบ โมหะเป็นภัยเกิดขึ้นในภายใน พาลชน ย่อมไม่รู้สึกลักษณะนั้น คนหลงย่อมไม่รู้orro คนหลงย่อมไม่เห็นธรรม ความหลงย่อมครอบงำรชน ในขณะใด ความมืดตื้อย่อมมีในขณะนั้น

ชีวิตประจำวันของผู้ที่ยังเป็นปุถุชน หนาแน่นไปด้วยกิเลส ย่อมจะมีอกุศลธรรมเกิดขึ้นเกือบทั้งวัน กุศลเกิดน้อยมากถ้าเทียบกับอกุศล ซึ่งไม่ใช่เฉพาะในวันนี้ ในชาตินี้เท่านั้น แต่ว่าได้เป็นอย่างนี้มานานแล้วในสังสารวัฏ เพราะได้สะสมกิเลสมาอย่างมากมายนับชาติไม่ถ้วน จึงเป็นผู้ไหลไปด้วยอำนาจของกิเลส ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกายและทางใจ กิเลสทั้งหลาย มีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น เป็นสภาพธรรมที่มีโทษ ไม่มีประโยชน์ใดๆ เลยทั้งสิ้น เป็นมลทินคือเครื่องเศร้าหมองของจิต กิเลสทุกประเภท เป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต เมื่อเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ก็ทำให้จิตเศร้าหมอง และยังขจัดหรือทำลายซึ่งกุศลธรรม ไม่สามารถทำให้กุศลธรรมเกิดขึ้นเป็นไปในขณะนั้นได้เลย และถ้ามีกำลังถึงกับล่วงเป็นทุจริตกรรมประทุษร้ายเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน เป็นต้น ก็สามารถนำไปเกิดในอบายภูมิได้ ทำให้ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนมากมาย เพราะสภาพธรรมฝ่ายที่ไม่ดีนั้น ให้ผลเป็นทุกข์เท่านั้น จะนำมาซึ่งสิ่งที่ดีไม่ได้เลย

เมื่อกล่าวถึงเครื่องเศร้าหมองของจิตแล้ว โมหะ เป็นมลทินที่ยิ่งกว่ามลทินทั้งหลาย คนที่ยังมีกิเลสอยู่ จะกล่าวว่าตนเองไม่มีมลทิน เป็นผู้ปราศจากมลทินไม่ได้ เพราะเหตุว่าบุคคลผู้ที่ไม่มียมลทิน เป็นผู้ปราศจากมลทินโดยประการทั้งปวง คือ พระอรหันต์เท่านั้น

กิเลสทั้งหลายทั้งปวงย่อมทำให้จิตเศร้าหมอง ไม่ผ่องใส สำหรับผู้ที่ยังเป็นปุถุชน ในชีวิตประจำวันในภพนี้ชาตินี้ก็ยังไม่พ้นไปจากกิเลสใดๆ เลย เป็นผู้ถูกกิเลสกลุ้มรุมเกือบจะตลอดเวลา เพราะถ้าความดีไม่เกิด ก็เป็นโอกาสที่กิเลสจะเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ ทำให้จิตเป็นอกุศล แปรเป็นอกุศล ทำให้จิตเศร้าหมอง ซึ่งไม่เพียงแต่ในชาตินี้เท่านั้นที่มีกิเลสมาก โดยมีโมหะ ความหลง ความไม่รู้ เป็นหัวหน้า เมื่อย้อนกลับไปในอดีตชาติอันยาวนานที่ผ่านมา ก็มีกิเลสมาก มีความไม่รู้มากเหมือนกัน สะสมสืบต่อจนมาถึงปัจจุบันชาตินี้ ทำให้ไม่รู้จักความจริงของสิ่งที่กำลังปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ ทันทีที่ได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย ก็ติดข้องพอใจ หรือ โกรธ ขัดเคือง ไม่พอใจแล้ว ซึ่งจะเห็นได้ว่ากิเลสที่สะสมมา มีมากเหลือเกิน หนักมาก กำลังจมอยู่ในสังสารวัฏฏ์ ยังไม่มีเรี่ยวแรงที่จะออกจากสังสารวัฏฏ์ไปได้

มลทินคือโมหะ เป็นสภาพธรรมที่หลง ไม่รู้ความจริง เมื่อว่าโดยสภาพธรรม ก็ได้แก่ โมหเจตสิก นั้นเอง ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่เกิดกับอกุศลจิตทุกประเภท

จะเห็นว่า อกุศลจิตทุกขณะ ทุกประเภท เกิดเพราะโมหะ ซึ่งเป็นความหลง ความไม่รู้ ไม่รู้ว่าอะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล ไม่รู้ว่าอะไรเป็นผลที่มาจากเหตุ ไม่รู้โดยประการทั้งปวง ความเป็นจริงของโมหะ ไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะเป็นอย่างอื่น เกิดขึ้นเมื่อใด ย่อมไม่รู้อะไรเมื่อใด สาเหตุหลักที่แต่ละบุคคลยังท่องเที่ยววนเวียนอยู่ในสังสารวัฏฏ์ ก็เพราะยังมีโมหะอยู่นั่นเอง โมหะเป็นสภาพที่หุ้มห่อไว้ทำให้ไม่รู้จักความจริง เมื่อไม่รู้อะไรก็มีมโน ไม่สามารถที่จะเข้าใจสภาพธรรมที่กำลังมีกำลังปรากฏในขณะนี้ได้ ในชีวิตประจำวัน อกุศลจิตเกิดมากกว่ากุศลจิต เพราะฉะนั้นแล้ว โมหะ จึงเกิดกับขณะจิตมากมายอย่างนับไม่ถ้วน ซึ่งถ้าไม่มีโอกาสได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง จะไม่มีทางรู้ได้เลยว่าตนเองมากไปด้วยโมหะ เป็นอย่างมาก

หนทางเดียวที่จะค่อยๆ ละคลายมลทินคือโมหะให้เบาบางลงได้ คือ การฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง สะสมปัญญาคือความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ ไม่ละทิ้งโอกาสสำคัญในชีวิต นั่นก็คือ การฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม มีโอกาสฟังก็ฟัง มีโอกาสอ่านก็อ่าน มีโอกาสสนทนาก็สนทนา มีโอกาสสอบถามในเรื่องของธรรมก็สอบถาม ทั้งหมดเป็นไปเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกโดยตลอด เริ่มสะสมอบรมปัญญาได้ตั้งแต่ในขณะนี้ ค่อยๆ เริ่มเข้าใจความจริงของสิ่งที่มีจริงในขณะนี้ โดยที่ไม่ขาดการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ไม่ประมาทในแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗